

I 0. Finanssipolitiikan ohjaus ja valvonta Euroopan unionissa

Jani Wacker

Johdanto

Finanssipolitiikka voidaan määritellä toimenpiteiksi, joilla vaikutetaan kansantalouteen *julkisen talouden tulojen ja menojen* kautta. Finanssipolitiikka on käsitteellisesti osa talouspolitiikkaa, jossa puolestaan on kysymys julkisen vallan toimenpiteistä erinäisten kokonaistaloudellisten tavoitteiden saavuttamiseksi koskien esimerkiksi talouskasvua, työllisyyttä ja hintavakautta. (Budjettisanasto 2001, 68; VTV 2010, 11.) Ylintä päätösvaltaa finanssipolitiikan alalla käyttää Suomessa eduskunta. Käytännössä finanssipolitiikan sisältöön vaikuttaa vahvasti myös valtioneuvoston, ministeriöiden sekä kunnallisella tasolla kunnallisten päätöksentekijöiden toiminta.

Finanssipoliittiseen tavoitteenasetteluun kuuluvat keskeisesti julkisen talouden *tasapainoisuutta* koskevat päämäärät ja valinnat. Julkisen talouden epätasapaino heikentää julkisen sektorin kykyä saavuttaa kokonaistaloudellisia tavoitteita. Tasapainoisuuden merkittäviä mittareita ovat julkisen talouden *alijäämän* ja julkisen *velan* määrät. Euroopan unionin talous- ja rahaliitossa finanssipolitiikan valvonta perustuu keskeisesti pyrkimykseen kontrolloida näitä tekijöitä jäsenvaltioissa.

Tässä kirjoituksessa tarkastellaan finanssipolitiikan ohjausta ja valvontaa nimenomaan julkisen talouden tasapainoisuutta koskevien vaatimusten näkökulmasta. Tarkastelukulma artikkelissa on pääosin oikeudellinen eli kysymys on siitä, millaisen oikeussäätelyn nojalla finanssipolitiikan ohjausta ja valvontaa pyritään toteuttamaan sekä siitä, mitä velvoitteita ja oikeuksia tästä sääntelystä eri tahoille seuraa. Finanssipolitiikan sääntelyä tarkastellaan sekä Euroopan unionin oikeuden että Suomen kansallisen oikeuden tasoilla. Artikkelissa käsitellään lyhyesti myös niitä finanssipolitiikan valvontaan liittyviä säädösuudistuksia, joita kansainvälisen finanssikriisin ja jäsenmaiden velkaongelmien vuoksi unionin piirissä on toteutettu.

Finanssipolitiikan vakauden sääntely ja valvonta Euroopan unionissa

Lähtökohdat

Euroopan unionin eräs merkittävimmistä osa-alueista on talous- ja rahaliitto, josta käytetään usein sen englanninkielistä lyhennettä EMU (Economic and Monetary Union). Talous- ja rahaliitto on Euroopan unionin jäsenvaltioiden talous- ja rahapoliittisen yhteistyön väline, jonka kehityskulku on jaettu kolmeen vaiheeseen (Joutsamo 2000, 745–746; Italianer 1993, 52). Suomi oli yksi niistä unionin jäsenvaltioista, jotka liittyivät ensimmäisessä aallossa talous- ja rahaliiton yhteisvaluuttavaiheeseen eli EMU:n niin sanottuun kolmanteen vaiheeseen 1990-luvun lopulla. (Wacker 2009, 104–122; Wacker 2012, 48–50.)

Finanssipolitiikka muodostaa talous- ja rahaliiton toiminnallisen perustan toisen osa-alueen. Toinen EMU:n osa taas koostuu rahapoliitiikasta, joka on rahan arvon vakauteen tähtäävää keskuspankkivetoista toimintaa. Kun rahapolitiikka on unionissa keskitetty Euroopan keskuspankille, on finanssipolitiikan toteuttaminen sen sijaan jätetty jäsenvaltioiden vastuulle. Tässä on kuitenkin tärkeää huomata, että vaikka talous- ja rahaliitossa jäsenvaltiot tekevät itse konkreettiset päätökset

omasta finanssipolitiikastaan, on finanssipolitiikan harjoittamiselle asetettu juridisesti sitovat reunaehdot EU:n taholta. Jäsenvaltioiden on pidettävä finanssipoliittinen päätöksentekonsa näiden oikeudellisten kehysten sisäpuolella.

Talous- ja rahaliitossa finanssipolitiikan sääntely voidaan jakaa kahteen ryhmään: talouspolitiikan koordinointiin sekä finanssipoliittiseen budjettikuriin (Amentbrink & De Haan 2003, 56–60; Wacker 2009, 123–126). Budjettikurin ydinosan muodostaa jäsenvaltion velvollisuus välttää liiallista julkisen talouden alijäämää. Alijäämän ja julkisen velan sallituille enimmäismäärille on talous- ja rahaliitossa määritely tietyt viitearvot. Jäsenvaltion julkisen talouden alijäämän määrä saa olla lähtökohtaisesti enintään kolme prosenttia ja kokonaisvelan määrä enintään 60 prosenttia suhteessa maan bruttokansantuotteen. Liiallisten alijäämien välttämismäärällisyyteen on kytketty myös erityinen valvonta- ja sanktiomenettely. Kyse on asteittain kovenevasta valvontamenettelystä, joka EMU:n yhteisvaluuttavaiheessa mukana olevien valtioiden osalta voi ainakin teoriassa johtaa rangaistusten määräämiseen.

Käytännössä julkisen talouden alijäämä merkitsee vuotuista velkaantumista. Talous- ja rahaliiton määräykset liiallisten alijäämien välttämiseksi merkitsevät näin ollen sitä, että *jäsenvaltioon kohdistuu velvoite olla velkaantumatta liikaa vuositasolla*. Kyseisten määräysten pääasiallisena tarkoituksena on koko Euroopan unionin alueen taloudellisen vakauden turvaaminen. On huomattava, että EMU:n vakausvelvoitteet kohdistuvat *julkiseen sektoriin kokonaisuutena*, jolloin mukaan lasketaan valtiontalouden lisäksi myös kuntatalous sekä sosiaaliturvarahastot.

Jäsenvaltioiden finanssipolitiikan harjoittamista säännellään talous- ja rahaliitossa poliittisluonteisten suositusten ohella myös selkeästi oikeudellisin keinoin (Italianer 1993, 51–114; Italianer 1997, 189–237; Joutsamo ym. 2000, 756–760). Euroopan unionin oikeudellinen luonne tuleekin selvästi ilmi jäsenvaltioiden finanssipolitiikkaa koskevien sääntöjen kohdalla; kyse ei ole pelkästään poliittisista tai aatteellisista taloudellista tavoitteista, joihin jäsenvaltiot ovat yhteisesti

lunanneet pyrkiä, vaan myös juridisista normeista, joilla tavoitteet on haluttu vahvistaa jäsenvaltioita sitoviksi velvoitteiksi. Keskeisen perustan finanssipolitiikan oikeudelliselle ohjaukselle muodostaa Euroopan unionin perussopimusmääräykset (Sopimus Euroopan unionin toiminnasta [SEUT] 120–126 art.). Vaikka näiden artiklojen muodostaman perussopimuksen luvun otsikkona on ’talouspolitiikka’, on tässä kyse erityisesti finanssipolitiikan sääntelystä.

Joulukuussa 2009 voimaan tulleella Lissabonin sopimuksella uudistettiin Euroopan unionin primäärioikeutta eli perussopimuksia. Lissabonin sopimus koostuukin tavallaan kahdesta eri sopimuksesta, joita ovat sopimus Euroopan unionista ja sopimus Euroopan unionin toiminnasta. Sopimusuudistus ei muuttanut merkittävästi talous- ja rahapolitiikkaa koskevien oikeussäännösten sisältöä. Kyse oli lähinnä aikaisempien säännösten sanamuotojen tarkistuksista. Näin ollen primäärioikeuden tasolla finanssipolitiikan ohjaus perustuu Lissabonin sopimuksen jälkeenkin suurelta osin niihin samoihin oikeusnormeihin, jotka sisältyivät jo Euroopan yhteisön perustamissopimukseen.

Primäärioikeustason julkisen talouden tasapainosääntelyä tarkentaa *vakaus- ja kasvusopimus*, joka muodostuu Eurooppa-neuvoston poliittisen päätöslauselman lisäksi rautaisesta juridiikasta eli unionin ministerineuvoston vuonna 1997 antamista kahdesta asetuksesta (1466/97 ja 1467/97), joita on päivitetty vuosina 2005 ja 2011 annetuilla asetuksilla (1055/2005, 1056/2005, 1175/2011 ja 1177/2011). EU-oikeudelliset asetukset kuuluvat unionin sekundäärioikeuteen eli primäärioikeudesta johdettuun EU-oikeuteen.

Vuoden 2005 uudistuksella tavoiteltiin vakaus- ja kasvusopimuksen asetusten säädöksiin lisää joustavuutta, jotta valvontamenettelyssä huomioitaisiin paremmin poikkeukselliset ja tilapäiset talousongelmat sekä jäsenvaltioiden erityispiirteet. Unionin jäsenmaiden talousongelmat käynnistivät 2010-luvulla EU:ssa jälleen uuden vakaussäädöshankkeen, joka alkujaan piti sisällään kuusi uutta säädöstä. Tämä ”six-pack” piti sisällään kuusi asetusta ja yhden direktiivin (asetukset 1173–1177/2011 ja direktiivi 2011/85). Säädökset hyväksyttiin unio-

nissa vuoden 2011 lopussa. Kaksi asetusta tämän uuden vakauspaketin säädöksistä uudistavat vakaus- ja kasvusopimuksen asetuksia.

Marraskuussa 2011 Euroopan komissio antoi vielä kaksi asetusehdotusta (two-pack), jotka koskevat rahoitusvaikeuksissa olevien jäsenvaltioiden julkisen talouden valvonnan tiukentamista ja jäsenvaltioiden talousarvioiden seuranta ja arviointia (ehdotukset KOM(2011) 819 ja 821). Kun vuoden 2005 uudistuksilla pyrittiin lisäämään valvontamenettelyn joustavuutta, on vuoden 2011 vakaussäädöksillä sen sijaan tarkoitus tiukentaa ja tehostaa jäsenvaltioiden finanssipolitiikan valvontaa sekä edesauttaa liiallisia alijäämiä koskevan valvonta- ja sanktiomenettelyn eteenpäin viemistä.

Finanssipolitiikan valvontajärjestelmät EMU:ssa

Unionin jäsenvaltioiden finanssi- ja budjettipolitiikkaan kohdistuu EU:n talous- ja rahaliitossa kaksi pääasiallista sääntely- ja valvontamekanismia: talouspolitiikan yhteensovittaminen sekä jäsenvaltioiden budjettikuri (Wacker 2009, 123–126; Wacker 2006, 226–230). *Talouspolitiikan yhteensovittamisesta* ja siihen kytkeytyvästä *monenvälisestä valvonnasta* säädetään Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 120 ja 121 artikloissa sekä vakaus- ja kasvusopimukseen kuuluvassa neuvoston asetuksessa N:o 1466/97, jota on muutettu asetuksilla N:o 1055/2005 ja N:o 1175/2011). Tätä säännöstöä kutsutaan myös vakaus- ja kasvusopimuksen *ennalta ehkäiseväksi osioksi* (preventive arm) (HE 155/2012 vp, 9–11).

Jäsenvaltioiden tulee SEUT 121 artiklan mukaan pitää talouspolitiikkaansa yhteistä etua koskevana asiana ja sovittaa talouspolitiikkansa yhteen neuvostossa. Jäsenvaltioiden on huomioitava talouspolitiikkansa harjoittamisessa ministerineuvoston vahvistamat talouspolitiikan laajat suuntaviivat (the broad guidelines of the economic policies). Neuvosto laatii komission suosituksesta ehdotuksen jäsenvaltioiden ja yhteisön talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi, joista se antaa kertomuksen

Eurooppa-neuvostolle eli unionin jäsenmaiden hallitusten väliselle foorumille. Eurooppa-neuvosto keskustelee laajoista suuntaviivoista tehtävästä päätelmästä. Tämän päätelmän perusteella ministerineuvosto antaa suosituksen, jossa vahvistetaan nämä laajat suuntaviivat. Neuvosto antaa suosituksesta tiedon myös Euroopan parlamentille.

Asetuksen 1466/97 2 a artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee asettaa julkisyhteisöjen rahoitusasemaa koskeva keskipitkän aikavälin tavoite (medium term objective, MOT). Tarkoitus on ohjata jäsenvaltioiden julkisen talouden niin sanotun rakenteellisen jäämän suuruutta. Rakenteellisessa jäämässä on kyse suhdannekorjatusta julkisen talouden tilaa osoittavasta tunnusluvusta, josta on poistettu tilapäisten tekijöiden vaikutus. Tarkemmin rakenteellisen tasapainon määrittämisestä on sovittu vakaus- ja kasvusopimuksen soveltamista koskevilla käytäntösäännöissä (HE 155/2012 vp, 9–12).

Jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen yhteensovittamiseen kytkeytyy monenvälinen valvonta (multilateral surveillance), jota koskevat määräykset löytyvät SEUT 121 artiklan 3 ja 4 kohdista. Neuvosto valvoo komission antamien kertomusten perusteella sitä, onko jäsenvaltioiden talouspolitiikka unionin laajojen suuntaviivojen mukaista; jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle tiedot tätä monenvälistä valvontaa varten. Vakaus- ja kasvusopimuksen asetuksella N:o 1466/97 säädetään erityisistä *vakaushjelmista* ja niiden tarkistuksista, jotka jäsenvaltioiden tulee toimittaa unionin toimielimille säännöllisesti tätä valvontaa varten.

Mikäli jäsenvaltion harjoittama politiikka ei ole mainittujen suuntaviivojen mukaista tai jos se voi vaarantaa talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan, komissio voi antaa kyseiselle jäsenvaltiolle varoituksen. Lisäksi neuvosto voi antaa komission esityksestä jäsenvaltiolle tarpeelliset suositukset, jotka voidaan myös julkistaa. (Harden 1999, 88–92; Harden, von Hagen & Brookes 1997, 155–156; Joutsamo ym. 2000, 756–757.)

Toinen keskeinen finanssipolitiikan sääntelyyn ja valvontaan liittyvä järjestelmä on SEUT 123–126 artikloissa säännelty jäsenvaltioiden *budjettikuri*, jonka merkittävin periaate on sopimuksen 126 artiklassa

asetettu jäsenvaltioiden velvollisuus välttää liiallisia julkistalouden *alijäämiä* ja liian suurta julkista *kokonaisvelkaa*. Liiallisten alijäämien välttämistä koskevan velvoitteen toteutumisen edistämiseksi perustettiin Maastrichtin unionisopimuksella 1992 erityinen ohjaus- ja valvontamenettely (the excessive deficit procedure), joka on lähes sellaisenaan siirretty Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 126 artiklaan. Suomen kansallisen täysivaltaisuuden näkökulmasta katsottuna EMU:n budjettikuri rajoittaa juridisesti kansallista julkistaloudellista päätösvaltaa eli finanssivaltaa.

Liiallisia alijäämiä koskevasta valvontamenettelystä säädetään perussopimuksen lisäksi myös vakaus- ja kasvusopimuksen asetuksessa N:o 1467/97. Kun talouspolitiikan koordinaation sääntelyä kutsutaan vakaus- ja kasvusopimuksen ennalta ehkäiseväksi osioksi, nimitetään liiallisten alijäämien valvontajärjestelmää puolestaan sopimuksen *korjaavaksi osioksi* (corrective arm) (HE 155/2012 vp, 9–12).

Budjettikurin käsitteellä voidaan yleisellä tasolla toki viitata SEUT 123–126 artiklojen ohella kaikkeen muuhunkin sääntelyyn, jonka tarkoituksena on vaikuttaa julkisen talouden ja finanssipolitiikan vakauteen sekä tasapainoon. Talous- ja rahaliiton kontekstissa budjettikuri sisältää neljä pääperiaatetta (Pipkorn 1994, 275–280; Joutsamo ym. 2000, 758):

- julkisen sektorin keskuspankkirahoituksen kieltö (SEUT 123 art.)
- etuoikeutetun rahoituksen kieltö, joka kieltää julkisen talouden etuoikeudet rahoituslaitoksissa (SEUT 124 art.)
- yhteisöä ja jäsenvaltioita koskeva kieltö ottaa kannettavaksi toisen jäsenmaan velkaa tai vastuita eli niin sanottu no bail out -periaate (SEUT 125 art.)
- velvollisuus välttää liiallisia julkisen talouden alijäämiä ja velkaa (SEUT 126 art.)

Julkistalouden alijäämien jatkuva valvonta on keskeinen piirre EMU:n talousliitossa (Herdegen 1998, 25–26). Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 126 artiklan 2 kohdan mukaan komissio valvoo

jäsenvaltioiden talousarvion tilannetta ja tarkkailee erityisesti julkisen talouden alijäämän sekä julkisen velan määriä. Julkistalouden alijäämän viitearvoksi eli korkeimmaksi sallituksi määräksi on perustamissopimukseen liitettyssä liiallisia alijäämiä koskevassa pöytäkirjassa N:o 12 (entinen N:o 20) säädetty kolme prosenttia markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta. Julkisen kokonaisvelan osalta samassa artiklassa on viitearvoksi säädetty 60 prosenttia bruttokansantuotteesta. Viitearvojen määrittely jouduttiin aikanaan tekemään jossain määrin mielivaltaisesti, koska lienee mahdotonta osoittaa tieteellisesti todistettua, absoluuttisesti oikeaa määrää valtion ”turvalliselle” velkaantumiselle (Harden, von Hagen & Brookes 1997, 160).

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 126 artiklan ja neuvoston asetuksen N:o 1467/1997 mukainen liiallisia alijäämiä koskeva menettely on EU-oikeudessa uniikki menettelytapa; unionin toimielinten tehtävät tässä prosessissa on määritelty perussopimuksille harvinaisella yksityiskohtaisuudella. Kyse on valvonta- ja seuraamusmenettelystä, jolla pyritään seuraamaan ja ohjaamaan jäsenvaltioiden harjoittamaa finanssipolitiikkaa ja jonka puitteissa voidaan tarvittaessa tehostaa valvontaa ja ohjausta jäsenvaltioille määrättävin haittaseuraamuksin.

Alijäämien valvontamenettely on monivaiheinen prosessi, jonka vieminen menettelyn ankarimpiin vaiheisiin edellyttää useita muodollisia päätöksiä neuvostolta (Joutsamo ym. 2000, 759; Hahn 1998, 87–97). Vuoden 2011 säädösuudistuksessa (asetus N:o 1177/2011) painotettiin velkakehityksen seuraamisen merkitystä alijäämäkehityksen tarkkailun rinnalla. Silti muodollisesti kyse on edelleen nimenomaan alijäämien valvonnasta. Menettelyn vaiheet voidaan tiivistää seuraavasti:

Komissio laatii asiasta kertomuksen havaittuaan, että jäsenvaltion ennakoitun tai toteutuneen julkistalouden alijäämän tai julkisen velan osuus bruttokansantuotteesta ylittää tai on vaarassa ylittää asetetut viitearvot (SEUT 126 art. 2–4 kohdat ja asetus N:o 1467/97 2–3.1 art.). Unionin talous- ja rahoituskomitea antaa kertomuksesta lausunnon. Mikäli jäsenvaltiossa on tai siellä voi ilmetä liiallinen alijäämä,

komissio antaa asiasta lausunnon kyseiselle jäsenvaltiolle ja ilmoittaa asiasta neuvostolle (SEUT 126.5 art.).

*Neuvosto tekee tämän jälkeen päätöksen siitä, onko jäsenvaltiossa liiallinen alijäämä. Jos jäsenvaltiossa neuvoston päätöksen mukaan on liiallinen alijäämä, se antaa jäsenvaltiolle suosituksia tilanteen lo-
pettamiseksi määräajassa. Neuvosto voi julkistaa suosituksensa, jos se toteaa, että suositus ei ole määräajassa johtanut tavoiteltuihin tuloksiin (SEUT 126.6–8 art. ja asetus N:o 1467/97 3–4 art.). Mikäli jäsenvaltio ei edelleenkaan noudata neuvoston suosituksia, neuvosto voi päättää vaatia jäsenvaltiota toteuttamaan tarpeellisia alijäämää pienentäviä toimenpiteitä (SEUT 126.9 art. ja asetus N:o 1467/97 5 art.).*

Jos jäsenvaltio ei toteuta vaadittuja toimenpiteitä, voi neuvosto määrätä jäsenvaltiolle erityisiä seuraamuksia; jäsenvaltio voidaan esimerkiksi määrätä suorittamaan koroton talletus yhteisölle tai jäsenvaltiolle voidaan määrätä sakko (SEUT 126.11 art.). Vakaus- ja kasvusopimukseen kuuluvan asetuksen N:o 1467/97 uudistetussa 11 artiklassa säädetään, että jäsenvaltiolle määrättävän sanktion tulee pääsääntöisesti olla sakko.

Liiallisia alijäämiä koskeva menettely voidaan keskeyttää, jos jäsenvaltio toimii neuvoston suositusten tai myöhempien vaatimusten mukaisesti. Kun liiallinen alijäämä on neuvoston käsityksen mukaan oikaistu, se kumoaa aiemmat kielteiset päätöksensä. Mikäli neuvosto on julkistanut suosituksensa alijäämän pienentämiseksi, se antaa julkisuuteen lausuman siitä, että kyseisessä jäsenvaltiossa ei enää ole liiallista alijäämää (SEUT 126.12 art. ja asetus N:o 1467/97 9 ja 14–15 art.).

Alijäämämenettelyssä tarkoituksena on, että prosessi etenee vaiheittain siten, että seuraamusmenettelyn kohteena olevalle jäsenvaltiolle annetaan mahdollisuus useita kertoja korjata julkisen talouden tilanteensa ja pienentää julkisen talouden vajeensa unionin oikeuden edellyttämän kolmen prosentin viitearvon mukaiseksi. Menettelyn vaiheet toteuttavat suhteellisuusperiaatetta, sillä ennen varsinaisten sanktioiden määräämistä neuvoston on käytettävä tilanteen korjaamiseksi lievempiä keinoja, kuten suosituksen antamista ja sen mahdollista julkaisemista.

Talous- ja rahaliiton kaksi erilaista finanssipolitiikan ohjausjärjestelmää eroavat jonkin verran toisistaan oikeudellisen velvoittavuuden sekä sääntelyn yksityiskohtaisuuden osalta. Liiallisten alijäämien valvontamenettelystä annetut SEUT 126 artiklan säännökset ovat yksityiskohtaisia ja sisältävät selvät sanktionormit velvoitteiden rikkomisen varalle. Näitä sanktioita ei tosin käytännössä ole juurikaan sovellettu. SEUT 120–121 artikloissa säädetty talouspolitiikan koordinaatio ja monenvälinen valvonta on puolestaan enemmän yleisluonteisempaa vaille pysyviä viitearvoja. Toki nämäkin normit asettavat jäsenvaltioille selkeän veloitteen toimittaa unionin toimielimille valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot. Varsinaisia sanktionormeja nämä artikkelit eivät kuitenkaan mahdollista varoituksen antamista lukuun ottamatta sisällä. (Wacker 2009, 125–126.)

Kuvaavaa on, että talouspolitiikan koordinaatiosta ja monenvälisestä valvonnasta on kirjallisuudessa käytetty termiä ”soft co-ordination” ja liiallisia alijäämiä koskevaa menettelyä on puolestaan kutsuttu nimikkeellä ”hard co-ordination” (Wessels & Linsenmann 2002, 56–60). SEUT 120–121 artiklojen mukaista koordinaatiota on luonnehdittu myös ”avoimeksi yhteistyöksi” (open method co-ordination), kun taas 126 artiklan mukaista liiallisia alijäämiä koskevaa valvonta- ja sanktiomenettelyä on kutsuttu ”suljetuksi yhteistyöksi” (closed co-ordination) (Amentbrink & De Haan 2003, 1076).

Julkisen talouden vakauden sääntely ja valvonta Suomessa

Suomessa valtiontalouden vuotuisen velanoton määrää ei ole säännelty perustuslain eikä edes tavallisen lain nojalla. Suomen järjestelmä poikkeaa tässä mielessä niiden maiden järjestelmistä, joissa perustuslakiin tai lakiin perustuvat menettelyt rajoittavat paitsi hallituksen myös parlamentin mahdollisuutta päättää valtiontalouden tasapainosta ja velanotosta. Finanssipolitiikan sääntöjä on määritelty lainsäädännössä muun muassa Saksassa, Itävallassa, Sveitsissä ja Puolassa. (VTV 2010, 191, 64.)

Suomen perustuslaissa säädetään kyllä niin kutsutusta budjetin tasapainoperiaatteesta, mutta tässä on kyse ainoastaan siitä, että talousarvion tuloarvioiden tulee kattaa määrärahat. Velkarahoituksen määrään tämä budjettiperiaate ei ota lainkaan kantaa. Perustuslain mukaisessa talousarvion tasapainoperiaatteessa on siis kyse aivan erilaisesta tasapainosta kuin EMU:n tasapainovaatimuksissa, joissa tavoitellaan nimenomaan velkaantumisen välttämistä. (Wacker 2009, 195–198.)

Kansallisesta valtiosäännöstämme ei näin ollen voida suoraan johtaa velkakattoa tai alijäämän välttämismahdollisuutta valtiontalouden osalta. Toki voidaan ajatella, että koska holtiton velkaantuminen voi vaarantaa julkisen sektorin tulevaisuuden rahoitusaseman ja samalla erilaisten peruspalvelujen toteuttamismahdollisuudet, kehottaa esimerkiksi perustuslain 22 § säännös ”julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen” tässä mielessä osaltaan myös vakaan ja järkevän talouspolitiikan harjoittamiseen. Perusoikeuksilla on kuitenkin vaikea nähdä olevan suoraa vaikutusta julkisen velkaantumisen lainmukaisen tason määrittämisessä.

Toisin kuin valtiontalouden velanottoa, kunnallistalouden tasapainoa säännellään lain tasolla. Kuntalain (365/1995) 65 §:ään otettiin vuoden 2001 alusta lukien (L 353/2000) säännös *alijäämän kattamisvelvollisuudesta*. Tämä normi ei kiellä kuntaa velkaantumasta vuositasolla. Sen sijaan säännös velvoittaa kuntaa harjoittamaan tasapainoista talouspolitiikkaa usean vuoden aikavälillä. Kunnan on siis katettava menneinä vuosina kertyneet alijäämänsä eli käytännössä maksettava pois se velkaantuminen, jonka edellisten vuosien tilikausien alijäämät ovat aiheuttaneet. Alijäämän kattamisvelvoite -säännöksen säätämisen taustalla oli mitä ilmeisimmin Suomen jäsenyys EU:n talous- ja rahaliitossa, vaikka tätä ei säännöksen esitöissä (HE 157/1999 vp) suoraan mainitakaan. (Wacker 2009, 205–207; Myllymäki 2007, 391; Heuru 2002, 242.) On huomattava, että alijäämän kattamisvelvoitteella ei suoraan pystytä hillitsemään kuntien investointeihin liittyvää velkaantumista, koska tämä velanotto ei näy kunnan tilikauden tuloksessa (Sinervo 2011, 125–127).

Jäsenvaltion julkisen talouden alijäämän määrää koskevien kriteerien toteutumista laskettaessa otetaan huomioon koko julkistalous, siis myös kuntasektori ja sen velkaantuminen. Alijäämän kattamisvelvollisuuden lisääminen kuntalakiin voidaankin nähdä valtion selkeänä pyrkimyksenä ohjata kunnallistaloutta kohti EMU:n vaatimaa julkisen talouden tasapainoisuutta.

Valtiontaloutta koskevan finanssipolitiikan ohjaus on Suomessa perustunut pitkälti valtiontalouden *kehysmenetelyyn* sekä niin sanottuihin *finanssipolitiikan sääntöihin*, joilla pyritään talouden tasapainon edistämiseen, menojen hillitsemiseen ja finanssipolitiikan ennustettavuuden parantamiseen. Nämä säännöt eivät Suomessa, toisin kuin esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Saksassa, perustu lakeihin vaan poliittiseen sitovuuteen (VM 2003, 11–13, 29–30). Valtiontalouden kehyksissä ja finanssipoliittisissa säännöissä on kyse hallitusohjelmassa sekä erillisissä kehyspäätöksissä vahvistettavista keskeisistä finanssipoliittisista linjauksista, joilla määritellään muun muassa monivuotiset kokonaisrajoitteet valtion menoille ja velkaantumiselle.

Finanssipolitiikan hallintavälineenä Suomessa käytettävä kehysmenetely edustaa sääntöperäistä finanssipolitiikkaa, vaikka kyse ei olekaan laintasoisista normeista. Sääntöperusteisen finanssipolitiikan vaihtoehdona on päätösperäinen eli harkinnanvarainen finanssipolitiikka, joka perustuu poliittisten päätöksentekijöiden tilannekohtaiseen harkintaan. Sääntöperusteisen finanssipolitiikan on katsottu turvaavan päätösperäistä finanssipolitiikkaa paremmin julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyuden. (VTV 2010, 39; VTV 2009, 7.)

Hallitusohjelma annetaan perustuslain (731/1999) 62 §:n mukaan eduskunnalle tiedonantona (ks. esim. VNT 2/2011 vp), jolloin hallitusohjelman käsittely mahdollistaa hallituksen nauttiman luottamuksen mittaamisen eduskunnassa (PL 44 §). Valtiontalouden kehykset tuodaan puolestaan eduskuntaan vaalikausilla 2003–2006 ja 2007–2010 noudatetun käytännön mukaisesti vuosittain valtioneuvoston selontekona (ks. esim. VNS 1/2012 vp), joten kehyspäätöksen eduskuntakäsittelyyn ei voida suoraan kytkeä äänestystä hallituksen nauttimasta luottamuksesta.

Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) kannanoton mukaan kuitenkin jo se, että kehyspäätökset tuodaan eduskunnan käsiteltäväksi lisää poliittista sitoutumista kehysmenettelyyn. Kehysmenettelyn toimu-
vuuden kannalta eduskunnan ja hallituksen poliittinen sitoutuminen
menosääntöön on VTV:n mukaan olennaista. Oikeudellisesti kehysme-
nettely ei kuitenkaan velvoita eduskuntaa, vaan kyse on nimenomaan
poliittisesta sitovuudesta. (VTV 2010, 69 ja 75.)

Finanssipolitiikan säännöt voidaan jakaa kahteen ryhmään sen
mukaan, kohdistuuko sääntö julkiseen velkaan vai menoihin. Ali-
jäämä- ja velkasäännöt sekä tasapainoisen budjetin sääntö rajoitta-
vat julkisen velan määrää, kun taas määrärahakehys asettaa menoille
enimmäismäärän, jota budjetoinnissa on noudatettava. Vielä vuoden
2007 hallitusohjelmassa asetettiin ylijäämänsääntö, jossa sitouduttiin
valtiontalouden ylijäämän (1 % / BKT) tavoittelemiseen. Taloustilan-
teen heikentymisestä johtuen vuoden 2011 hallitusohjelmassa ei enää
puhuttu ylijäämästä, vaan tavoitteeksi määritellään valtiontalouden
tasapainon saavuttaminen mahdollisimman nopeasti. Hallitus ilmoitti
tavoitteekseen valtiontalouden velan ja kokonaistuotannon suhteen
kääntämisen selkeään laskuun vaalikauden loppuun mennessä (VNT
2/2011 vp, 9).

Finanssipolitiikan sääntöjen ja kehysmenettelyn kehittämistä
koskevassa valtiovarainministeriön työryhmäraportissa todetaan, että
kansallisten hallitusten itselleen asettamiin sääntöihin ei yleensä liity ko-
vin voimakkaita sanktioita: useimmiten seurauksena näiden sääntöjen
noudattamatta jättämisestä on ainoastaan hallituksen uskottavuuden
ja maineen heikentyminen. Sen sijaan ylikansalliset finanssipolitiikan
säännöt, ennen muuta Euroopan talous- ja rahaliittoon kytkeytyvät
juridiset normit, ovat sitovampia, sillä sääntöjen rikkomisesta voi
seurata sanktioita. (VM 2003, 12–13.)

Suomen eduskunta hyväksyi ja saattoi voimaan vuonna 2012
sopimuksen talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta
sekä ohjauksesta ja hallinnasta (HE 155/2012 vp). Sopimuksen voi-
maansaattamislain (869/2012) 2 §:n mukaan valtioneuvosto asettaa
julkisen talouden rakenteellista rahoitusasemaa koskevan keskipitkän

aikavälin tavoitteen mainitun sopimuksen mukaisesti. Kyse on siitä, että valtioneuvoston on asetettava Suomelle keskipitkän aikavälin tasapainotavoite, jonka mukaan rakenteellinen alijäämä on enintään 0,5 prosenttia markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta. Tässä rakenteellisen alijäämän raja-arvossa on käsitteellisesti kyse eri asiasta kuin SEUT 126 artiklassa viitatussa nimellisen alijäämän viitearvossa (3 % / BKT). Vaikka uusi sopimus ja sen voimaansaattamislaki velvoittavat valtioneuvostoa määrittämään finanssipoliittisen alijäämäsäännön, ei Suomessa edelleenkään voida puhua varsinaisesta lakisääteisestä velkakatosta, vaan kyse on pikemminkin tavoitteenasettamis-veloitteesta.

Suomessa finanssipoliittikkaan kohdistuvalla kansallisella valvonnalla ei ole kovinkaan pitkiä perinteitä. Julkisen talouden vakauden tunnuslukuja on valvottu nimenomaan Euroopan unionin toimielinten toimesta. Kuitenkin viime vuosina myös kansalliseen finanssipoliittikan valvontaan ja tarkastukseen on Suomessa panostettu: se on määritelty yhdeksi valtionalouden tarkastusviraston toiminta-alueeksi. Ensimmäisen finanssipoliittikan tarkastuskertomuksen VTV julkaisi vuonna 2012 (VTV 2012). Tarkastuskertomuksissa käsitellyt teemoja ovat olleet eduskunnan tiedonsaanti euroalueen rahoitusvakausjärjestelyissä, valtion tilinpäätöstietojen informatiivisuus näihin rahoitusvakausjärjestelyihin liittyen sekä hallitusohjelman suhde määrärahojen kohdentamiseen ja kehysmenettelyyn.

Uusi sopimus talous- ja rahaliiton vakaudesta sekä EU:n kehysdirektiivi (2011/85) edellyttävät, että niissä edellytetyjen finanssipoliittisten sääntöjen noudattamista valvoo riippumaton toimielin. Tämä valvontatehtävä annettiin Suomessa valtionalouden tarkastusvirastolle sopimuksen voimaansaattamislilla (869/2012) sekä valtionalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) muutoksella (L 870/2012).

Korkeimmat finanssipoliittiset päätökset Suomessa tekee eduskunta päättäessään talousarviosta, verolaesta ja valtion lainanotosta. Eduskunnan valtuuttaman valvonnan kohteina ei kuitenkaan tulisi olla eduskunnan itsensä toimet, vaan sen sijaan pääasiallisina tarkastuskohteina ovat luontevimmin toimeenpanovaltaa käyttävät tahot. Valtionalouden tarkastusviraston tehtäväksi otetun finanssipoliittikan

tarkastuksen käsite ja tarkastuksen kohdealueet olisikin tarpeen määrittellä nyt tehtyä tarkemmin: kehen ja millaisiin toimiin finanssipolitiikan tarkastuksen on tarkoitus kohdistua?

Suomessa julkisen talouden alijäämät ja kokonaisvelka ovat ainakin toistaiseksi pysyneet kohtuullisella tasolla. Silti myös Suomen julkisen talouden alijäämän määrä pääsi vuonna 2010 karkaamaan yli sallitun raja-arvon, joka on kolme prosenttia maan bruttokansantuotteesta. Unionin ministerineuvosto antoi tästä johtuen päätöksen liiallisen alijäämän olemassaolosta Suomessa heinäkuussa 2010 (pätös 2010/408). Kesällä 2011 Suomen julkistalouden tilanteen katsottiin kohentuneen ja neuvosto kumosi mainitun päätöksen Suomen liiallisen alijäämän olemassaolosta.

Kumoamispäätöksestä (2011/417) huolimatta Suomen julkisen talouden tila ei vielääkään ole tasapainoinen. Valtiovarainministeriön mukaan sekä valtionalouden että kuntatalouden arvioidaan pysyvän lähivuosina alijäämäisinä. Julkisen velan määrän suhteessa bruttokansantuotteeseen ennustetaan nousevan lähelle 60 prosentin rajaa vuonna 2015. (VM 2013, 27–28.)

Euroopan velkakriisi ja finanssipolitiikan valvonnan sääntely

Edellä esitetystä voidaan kokoavana johtopäätöksenä todeta, että Suomessa harjoitettavan finanssipolitiikan vakautta valvotaan ensisijaisesti Euroopan unionin taholta. Tämän valvonnan oikeudellinen perusta on asetettu EU:n perussopimustason normein, joita EU:n sekundäärioikeuden säännöksiin on tarkennettu. Euroopan unionin budjettikurisääntely velvoittaa jäsenvaltioita välttämään liiallisia julkisen talouden alijäämiä ja liian suurta julkista velkaantumista. Toisaalta säännökset asettavat unionin toimielimille velvoitteen ja samalla toimivallan valvoa jäsenvaltioiden julkisten talouksien tasapainoisuutta. Kansallista finanssipolitiikan ulkoista valvontaa harjoittaa Suomessa lähinnä valtionalouden tarkastusvirasto, jolle on osoitettu myös uu-

desta talous- ja rahaliiton vakautta koskevasta sopimuksesta sekä EU:n kehysdirektiivistä seuraava tehtävä valvoa finanssipoliittisten sääntöjen noudattamista.

Artikkelin kirjoittamisen aikaan Euroopassa vellova valtioiden velkakriisi on aikaansaanut säädösuudistuksia koskien Euroopan unionin vakaussäätelyä ja finanssipolitiikan valvontaa. Jo aikaisemmin tässä kirjoituksessa on mainittu useita erillisiä säädöksiä sisältävät uudistus-paketit ”six-pack” ja ”two-pack”. Uusien EU-säädösten tavoitteena on tehostaa jäsenvaltioiden finanssipolitiikan valvontaa ja lujittaa ohjaus-järjestelmää euroalueella. Finanssipolitiikan valvonnan vahvistamisen lisäksi pyrkimys on laajentaa ohjausta myös makrotalouspolitiikan ja rakenneuudistusten valvontaan. Tarkoitus on puuttua alijäämiin ja velkaantumiseen johtaviin ongelmiin jo hyvissä ajoin. (U 34/2010 vp; Euroopan komissio 2010.)

Vaikka valvonnan vahvistamista voidaan perustella EMU:n tehokkaamman toimivuuden tavoitteella, ei valvonnan, raportoinnin ja byrokratian lisäämisen tulisi olla automaattinen ratkaisukeino ongelmiin. Sääntelyn ja byrokratian voimakas lisääntyminen voi olla epämieliekästä ja turhauttavaa etenkin taloutensa kurinalaisesti hoitaneiden jäsenvaltioiden näkökulmasta. Voidaan myös kysyä, ovatko massiiviset säädösuudistukset ylipäänsä paras lääke EU:n ja sen talous- ja rahaliiton jäsenmaiden talousongelmien hoidossa. Jo alkuperäiset talous- ja rahaliiton vakaussäännöt nimittäin sisälsivät mahdollisuuden asteittain tiukkenevaan valvontaan sekä sanktitoimiin. Osa jäsenvaltioista ei kuitenkaan ole pystynyt näitä velvoitteita noudattamaan, eivätkä unionin toimielimet ole toisaalta saaneet otettua käyttöön täysimääräisesti sitä valvonta- ja sanktioarsenaalia, jonka jo vanhat säännökset olisivat mahdollistaneet.

Poliittisilla intresseillä on voimakas merkitys siinä, saadaanko unionin ministerineuvostossa tehtävien päätösten taakse tarpeeksi suuri enemmistö. Vakaussäädösten soveltamista pyritään edesauttamaan niin sanotulla käänteisellä äänestyksellä, joka tarkoittaa sitä, että komission ehdotus seuraamuksen määräämisestä katsotaan hyväksytyksi, jollei

neuvosto määränemmistöllä toisin päättää. Tarkoitus on siis helpottaa valvontamenettelyn viemistä sen ankarampiin vaiheisiin.

Uusia valvonta- ja menettelysäännöksiä kipeämmin unionissa ja sen talous- ja rahaliitossa tarvittaneen kuitenkin poliittista vastuunottoa ja yleisen asenneilmapiirin muutosta. Ilman näitä elementtejä kriisimaiden talouksien tasapainottaminen tulee olemaan vaikeaa.

Lähteet

- Antenbrink, Fabian & De Haan, Jakob (2003) Economic governance in the European Union: Fiscal policy discipline versus flexibility. *Common Market Law Review* 40, 5, 1075–1106.
- Budjettisanasto (2001) Valtiovarainministeriö. Helsinki: Taloustieto Oy.
- Euroopan komissio (2010) Komissio ehdottaa laajaa lainsäädäntöpakettia talouden ohjausjärjestelmää varten. Press release IP/10/1199. 29.9.2010. < http://europa.eu/rapid/press-release_IP-10-1199_fi.htm > 19.3.2013.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1173/2011 julkisen talouden valvonnan tehokkaasta täytäntöönpanosta euroalueella, Euroopan unionin virallinen lehti (EUVL) N:o L 306, 23.11.2011, 1–7.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1174/2011 täytäntöönpanotoimista liiallisen makrotalouden epätasapainon korjaamiseksi euroalueella, EUVL N:o L 306, 23.11.2011, 8–11.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1175/2011 julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja koordinoinnin tehostamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 muuttamisesta, EUVL N:o L 306, 23.11.2011, 12–24.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1176/2011, annettu 16 päivänä marraskuuta 2011, makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta, EUVL N:o L 306, 23.11.2011, 25–32.
- Hahn, Hugo J. (1998) The Stability Pact for European Monetary Union: Compliance with Deficit Limit as a Constant Legal Duty. *Common Market Law Review* 35(1), 77–100.

- Harden, Ian (1999) The Fiscal Constitution of EMU. Teoksessa Beaumont, Paul – Walker, Neil (Eds.) *Legal Framework of the Single European Currency*. Oxford – Portland: Hart Publishing, 71–93.
- Harden, Ian, von Hagen, Jürgen & Brookes, Robert (1997) The European Constitutional Framework for Member States' Public Finances. Teoksessa Andenas, Mads – Gormley, Laurence – Hadjiemanuil, Christos – Harden, Ian (Eds.) *European Economic and Monetary Union: The Institutional Framework*. London: Kluwer Law International, 139–167.
- HE 157/1999 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuntalain 65 ja 86 §:n muuttamisesta.
- HE 155/2012 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista.
- Herdegen, Matthias J. (1998) Price Stability and Budgetary Restraints in the Economic and Monetary Union: The Law as Guardian of Economic Wisdom. *Common Market Law Review* 35, 1, 9–32.
- Heuru, Kauko (2002) *Kunta perusoikeuksien toteuttajana*. Helsinki: Talentum.
- Italianer, Alexander (1993) Mastering Maastricht: EMU issues and how they were settled. In Gretschmann, Klaus (Ed.), *Economic and Monetary Union: Implications for national policy-makers*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 51–114.
- Italianer, Alexander (1997) The excessive deficit procedure: A legal description. In Andenas, Mads & Gormley, Laurence & Hadjiemanuil, Christos & Harden, Ian (Eds.), *European economic and monetary union: The institutional framework*. London: Kluwer Law International, 189–237.
- Joutsamo, Kari, Aalto, Pekka, Kaila, Heidi & Maunu, Antti (2000) *Eurooppaoikeus*. Kolmas, uudistettu painos. Helsinki: Kauppakaari.
- KOM(2011) 819 lopullinen. 23.11.2011. Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi rahoitusvakautensa osalta vakavissa vaikeuksissa olevien tai vakavien vaikeuksien uhasta kärsivien jäsenvaltioiden talouden ja julkisen talouden valvonnan tiukentamisesta euroalueella.
- KOM(2011) 821 lopullinen. 23.11.2011. Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi alustavien talousarviosuunnitelmien seuranta ja arviointia sekä euroalueen jäsenvaltioiden liiallisen alijäämän tilanteen korjaamisen varmistamista koskevista yhteisistä säännöksistä.

- Myllymäki, Arvo (2007) *Finanssihallinto-oikeus. Valtion ja kuntien varainkäyttö ja varainkäytön valvonta*. Toinen, uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.
- Neuvoston asetus (EY) N:o 1466/97 julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta, Euroopan yhteisöjen virallinen lehti (EYVL) N:o L 209, 2.8.1997, 1–5
- Neuvoston asetus (EY) N:o 1467/97 liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä, EYVL N:o L 209, 2.8.1997, 6–11.
- Neuvoston asetus (EY) N:o 1055/2005 julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja koordinoinnin tehostamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 muuttamisesta, EUVL N:o L 174, 7.7.2005, 1–4.
- Neuvoston asetus (EY) N:o 1056/2005 liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta, EUVL N:o L 174, 7.7.2005, 5–9.
- Neuvoston asetus (EU) N:o 1177/2011 liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta, EUVL N:o L 306, 23.11.2011, 33–40.
- Neuvoston direktiivi (2011/85/EU) jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista, EUVL L 306, 23.11.2011, 41–47.
- Neuvoston päätös (2010/408/EU) 13.7.2010 liiallisen alijäämän olemassaolosta Suomessa, EUVL N:o L 189, 22.7.2010, 17–18.
- Neuvoston päätös (2011/417/EU) 12.7.2011 liiallisen alijäämän olemassaolosta Suomessa annetun päätöksen 2010/408/EU kumoamisesta, EUVL N:o L 187, s. 27–28.
- Pipkorn, Jörn (1994) Legal Arrangements in the Treaty of Maastricht for the Effectiveness of the Economic and Monetary Union. *Common Market Law Review* 31, 2, 263–291.
- Sinervo, Lotta-Maria (2011) *Kunnan talouden tasapaino monitulkintaisena ilmiönä*. Tampere University Press.
- Sopimus Euroopan unionin toiminnasta. EUVL N:o C 236, 26.10.2012, 47–199.
- U 34/2010 vp. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksista Euroopan unionin ja euroalueen talouspolitiikan koordinaation tehostamiseksi.
- VM 2003. Valtiovarainministeriö. Työryhmäraportti 7.2.2003. Finanssi-politiikan sääntöjen ja kehysmenettelyn kehittäminen Suomessa.

- VM 2013. Suomen vakausohjelma 2013. Valtiovarainministeriö. Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset 9a/2013.
- VNS 1/2012 vp. Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehyksistä vuosille 2013–2016.
- VNT 2/2011 vp. Valtioneuvoston tiedonanto Eduskunnalle 22.6.2011 nimitetyn pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmasta,
- VTV (2009) Finanssipolitiikan sääntöjen tarve. Valtiontalouden tarkastusviraston selvitys.
- VTV (2010) Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Valtiontalouden kehysmenettelyn vaikuttavuus finanssipolitiikan hallintavälineenä, K 21/2010 vp.
- VTV (2012) Euroalueen rahoitusvakausjärjestelyjen sitoumukset. Vastuuerien sitovuuden ja riskisyyden ilmentäminen valtion tilinpäätöskertomuksessa.. Finanssipolitiikan tarkastuskertomus. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 4/2012.
- Wacker, Jani (2006) Finanssipolitiikan oikeudellinen ohjaus Euroopan unionin talous- ja rahaliitossa. Teoksessa Jukka Kultalahti – Sepo Penttilä (toim.) *Oikeus- ja vakuutustiedettä 2006*. Tampere: Tampereen yliopisto, oikeustieteiden laitos, 223–260.
- Wacker, Jani (2009) *Euroopan unionin talous- ja rahaliiton vaikutukset kansalliseen finanssivaltaan. Tutkimus unionin vakaussääntelyn oikeudellisesta merkityksestä*. Tampere: Tampere University Press.
- Wacker, Jani (2012) Julkisen sektorin velkaantumisen rajoittamisen sääntelykeinot. *Hallinnon tutkimus* 1/2012, 48–53.
- Wessels, Wolfgang & Linsenmann, Ingo (2002) EMU's impact on national institutions: Fusion towards a 'gouvernance économique' or fragmentation? In Dyson, Kenneth (Ed.), *European states and the euro – europeanization, variation, and convergence*. New York: Oxford University Press, 53–77.